

МАРК ТВЕН
ПОСЕЩЕНИЕТО НА
КАПИТАН СТОРМФИЙЛД В
РАЯ

Превод от английски: Нели Доспевска, 1989

chitanka.info

1

И тъй, когато бях мъртъв вече от тридесет години, започнах малко да се тревожа. Имайте предвид, че през всичкото това време стремглаво фучах през пространството като комета. Като комета ли? Нищо подобно, Питърс, аз ги надминавах всичките! Разбира се, нито една от тях не вървеше постоянно по пътя ми, тъй като те пътуват в продълговат кръг — нещо като примката на ласо, докато аз се бях насочил към онзи свят право като стрела. Обаче от време на време срещах на пътя си по някоя от тях и тя ме придружаваше час-два, та си устройвахме нещо като състезание. Но обикновено то биваше, тъй да се каже, едностранно, защото аз се носех край тях така, сякаш те стояха на едно място. Обикновената комета не изминава повече от около 200 000 мили в минута. Разбира се, когато срещах някоя от друг вид — като тази на Енке или като Халеевата например, — кометата само блясваше и изчезваше, разбираш ли? Това просто не можеше да се нарече състезание. Беше все едно, като че ли кометата е товарен влак, а аз телеграфическо съобщение. Но след като минах отвъд границите на нашата астрономическа система, от време на време срещах по някоя комета — ама ти казвам, нещо знаменито. Ние тук нямаме такива комети — нашите просто не могат да се мерят с тях. Една нощ си летях напред с хубава скорост, с опънати платна, пък и вятърът беше благоприятен за мене. Пресметнах, че навярно се движа с около един милион мили в минута — може да е било повече, но в никакъв случай по-малко, — когато съзрях една необичайно голяма комета, горе-долу три румба^[1] от носа към десния борд. По светлините на кърмата ѝ прецених, че върви на североизток или север-североизток. И тъй, тя беше така близо до моя курс, че никак не ми се искаше да изпускам случая; и затова се отклоних с един румб, задържах кормилото и взех да я гоня. Ех, да ме бяхте чули как свистях и да бяхте видели електрическите искри, които изскачаха от мене! За около минута ѝ половина цял бях обкръжен от електрически ореол, който така осветяваше цялото пространство, сякаш беше бял ден.

Когато видях най-напред кометата в далечината, тя светеше със синя светлина, като някакъв мъждив факел, обаче колкото повече се приближавах към нея, толкова по-голяма и по-голяма ставаше. Настигнах я тъй бързо, че когато бях изминал около 150 000 000 мили, бях вече тъй близо, че ме погълна фосфоресциращото сияние на следата ѝ, та поради блясъка не можех нищо да виждам. Няма смисъл да се сблъскам с нея, рекох си аз, отклоних се настрана и се стрелнах напред. Малко по малко се изравних с опашката ѝ. Знаеш ли на какво приличаше това? Все едно че някаква мушица се доближаваше до американския континент. Продължих бавно да излизам напред. Като плувах по крайбрежието ѝ, на едно протежение от малко повече от сто и петдесет милиона мили, можах да преценя по формата ѝ, че не съм стигнал още дори до средата ѝ. Да ти кажа право, Питърс, ние тук долу нищо не знаем за кометите. Ако искаш да видиш комети, трябва да излезеш вън от нашата Слънчева система — където наистина има място за тях, разбираш, нали? Приятелю, виждал съм там комети, които не могат да се вместят дори в *орбитите* на най-големите ни комети, без опашките им да висят навън.

Њ тъй, излетях още сто и петдесет милиона мили и дойдох на една линия с рамото ѝ, ако мога така да се изразя. Мога да ти кажа, че се чувствавах отлично; но точно тогава забелязах дежурният офицер да се доближава до борда и да насочва далекогледа си към мене. И веднага го чух да казва с напевен глас:

— Ей там долу! Поразмърдай се, поразмърдай се! Хвърлете сто милиарда тона сяр!

— Слушам, сър!

— Свири за дежурната смяна! Всички на горната палуба!

— Слушам, сър!

— Изпрати двеста хиляди милиона души горе да поставят двата горни реда платна!

— Слушам, сър!

— Опънете щаговите платна. Опънете и последния парцал! Всичките платна от край до край!

— Слушам, сър!

След секунда започнах да разбирам, че съм разтревожил доста опасен съперник. В по-малко от десет секунди тази комета се превърна в огненочервен облак пламтящи платна. Това беше една огромна

купчина, догдето стига погледът, просто като че ли се беше раздула и запълнила цялото безвъздушно пространство. А пък серният пушек от пещите! Казвам ти, никой не може да опише как се виеше на кълба и как се разстилаше по небесата и никой не може и наполовина да опише как миришеше. Нито пък някой е в състояние да ти даде и най-малка представа как този огромен плавателен съд започна да се носи напред. Ами шумът? Хиляди боцмански свирки, които пищят в един глас, а екипаж, многоброен като населението на сто хиляди свята като нашия, всички псуващи едновременно. Е — да ти кажа, никога не бях чувал подобно нещо.

Носехме се напред, с гръм и трясък един край друг, и двамата развиващи възможно най-голяма скорост, тъй като никога не бях попадал на комета, която да може да ме надмине, така че бездруго трябваше да победея тази или да счупя нещо. Смятах, че съм си спечелил известно име в безвъздушното пространство и възнамерявах да си го запазя. Забелязах, че сега не напредвам така бързо както по-рано, но все пак напредвах. На борда на кометата цареше силно възбуждение. Повече от сто милиарда пасажери надойдоха отдолу, втурнаха се към борда и започнаха да се обзалагат кой ще спечели състезанието. Разбира се, това наклони кометата на една страна и намали бързината ѝ. Ех, как се ядоса помощник-капитанът! Нахвърли се срещу множеството с рупора в ръка и извика напевно:

— Към средата на кораба! Към средата на кораба, вие^[2]... Иначе ще ви пръсна мозъците, идиоти такива!

И тъй, аз напредвах малко по малко, докато най-после просто се допрях до носа на пламтящата величествена огнена топка. По това време бяха събудили капитана и той стоеше там, в озарената от червена светлина носова част, до помощник-капитана, по риза и чехли, със сплъстила се коса, с провиснали презрамки. И колко разядосани изглеждаха тези двама мъже! Просто не можех да се въздържа да не сложа палец на носа си, докато се носех край тях, и да не се провикна:

— Та-та! Та-та! Няма ли да поръчате да кажа нещо на близките ви?

Това беше грешка, Питърс. Да, наистина, често съм съжалявал за това — то беше грешка. Знаеш, капитанът се беше отказал от състезанието, но тази забележка му дойде много — не можа да я понесе. Обърна се към помощник-капитана и рече:

— Имаме ли си достатъчно сѳра за пътуването?

— Да, сър.

— Сигурен ли сте?

— Да, сър — повече от достатъчно.

— Колко носим за Сатаната?

— Един милион и осемстотин хиляди милиарда квинтрилиона казарки.

— Много добре, нека тогава поверените му хора мръзнат, докато пристигне следващата комета. Облекчете товара на кораба! По-живо, момчета, по-живо! Хвърлете целия товар през борда!

Гледай ме право в очите, Питърс, и не се вълнувай. Открих, че един казарк има точно обема на *сто шестдесет и девет свята* като нашия. И те изхвърлиха целия този товар през борда. При падането си той изгаси значителен брой звезди, сякаш бяха свещи и някой ги духна изведнъж. А що се отнася до състезанието, това му беше краят. В момента, когато се облекчи от товара си, кометата се стрелна край мене така бързо, сякаш аз стоях на котва. Капитанът, изправен на кърмата на кораба, до задните висилки за лодки, сложи палец до носа си и извика напевно:

— Та-та! Та-та! Може би *вие* ще изпратите някое съобщение за приятелите си във Вечните тропици!

Тогава вдигна падналите си презрамки и тръгна напред, а след три четвърти час корабът му отново представляваше някакъв блед факел в далечината. Да, казвам ти, Питърс, онази моя забележка беше грешка. Едва ли някога ще престана да съжалявам за тази работа. Ако бях държал устата си затворена, щях да победея най-голямата комета във Вселената.

Но аз се поотклоних от разказа си; ще се върна на стария курс. Сега разбираш каква скорост развивах. И тъй, както вече казах, като се носех така по този път в продължение на тридесет години, аз започнах да ставам неспокоен. О, пътуването беше приятно и можех да науча толкова много неща, но знаеш, беше някак си самотно. Освен това исках да стигна някъде. Не бях отплувал с намерение да пътувам вечно. Отначало дългото пътуване ми се понарава, защото смятах, че ще се намеря на доста топло място, като стигна, та по-добре щеше да е да се позабавя, обаче най-после започнах да чувствавам, че е за

предпочитане да отида... е, където и да било, стига само да се свърши тази несигурност.

И тъй, една нощ — впрочем то все си беше нощ, освен когато минавах край някоя звезда, която обливаше цялата вселена със своя огън и жар, — разбира се, тогава беше достатъчно светло — обаче след минута-две трябваше да я оставя зад себе си и отново да се впусна в тъмнината, която траеше по цяла седмица. Звездите не са толкова близо една до друга, колкото изглеждат. Къде бях стигнал? Ах, да; една вечер се носех напред, когато забелязах пред себе си огромна дълга редица мигащи светлини на хоризонта. Като се приближавах, те започнаха да растат и да се уголемяват и да заприличват на огромни пещи. Рекох си:

— Брей, пристигнал съм най-после... и то на лошото място, точно както си очаквах!

Тогава припаднах. Не знам колко време съм стоял в безсъзнание, но трябва да е било доста дълго, защото когато се свестих, тъмнината беше изчезнала и на нейно място се виждаше най-прелестната слънчева светлина и ухаеше най-сладостният въздух. А пред мене се разстиляше такъв прелестен свят — такава грейнала, красива, омайваща местност. Това, което бях взел за пещи, бяха порти, високи цели мили, направени от искрящи скъпоценни камъни, изсечени в стена от чисто злато — такава грамадна, че не можеше да ѝ се види нито върхът, нито краят в двете посоки. Аз летях право към една от тези порти — така бързо, както гори запалена къща. Сега забелязах, че небесата са почернели от милиони хора, хвърчащи към тези порти. Какъв рев вдигаха те, като свистяха с бързото си движение през въздуха. По земята хората бяха също толкова много — като някакъв огромен мравуняк, — трябва да бяха милиарди.

Кацнах. Доближих се до една порта с цял рояк хора и когато дойде моят ред, главният чиновник каза делово:

— Хайде, побързайте! Откъде сте?

— Сан Франциско — рекох аз.

— Сан Фран... какво? — рече той.

— Сан Франциско.

Той се почеса по главата и погледна озадачено, а след това запита:

— Планета ли е това? Представи си, моля ти се, Питърс!

— *Планета ли?* — рекох аз. — Това е град. И освен това той е един от най-големите, най-хубавите и...

— Стига, стига! — каза той. — Нямаме време за разговор. Тук не се занимаваме с градове. Откъде сте *изобщо* казано?

— О — рекох аз, — моля за извинение. Пишете ме от Калифорния.

И този път пак го сложих натясно! Той се позамисли за миг, а после каза остро и раздражено:

— Не ми е позната никаква такава планета; да не би да е съзвездие?

— Ох, божичко! — рекох аз. — Съзвездие ли казвате? Не, то е щат.

— Човече, тук ние не се занимаваме с щати. Ще ми кажете ли откъде сте изобщо — съвсем в общи линии ви казвам, не разбирате ли?

— Аха, сега ви разбрах — отговорих аз. — От Америка съм, от Американските съединени щати.

Питърс, знаеш ли, че *пак* го сложих натясно? Мида да стана, ако не го сложих. Лицето му бе празно, като мишена след стрелба на новобранци. Той се обърна към един от помощниците си и каза:

— Къде е Америка? *Какво* е Америка?

Помощникът му веднага отговори:

— Няма никакво такава небесно тяло.

— Небесно тяло ли? — казах аз. — Та за какво говорите, млади човече? То не е небесно тяло; то е държава, континент. Открил я е Колумб; надявам се, че поне за *него* сте чули. Америка... та, господине, Америка...

— Тишина! — заповяда главния чиновник. — Отговорете веднъж завинаги, откъде сте?

— Е добре — рекох аз, — не знам какво повече да ви кажа, освен чисто и просто да заявя, че съм от света.

— Аха — рече той, като светна, — това вече е нещо! *Кой* свят?

Да ти кажа право, Питърс, този път *той* ме сложи натясно. Погледнах го учуден, а той ме гледа раздражен. Пък като избухна:

— Хайде, хайде, кой свят?

— Е, кой свят — единственият, разбира се.

— *Единственият!* — рече той. — Хм, има милиарди светове!... Следващият!

Това означаваше, че трябва да се отдръпна встрани. Сторих това и един небесносин човек със седем глави и само един крак зае, куцукайки, мястото ми. Тръгнах да се разхождам. И чак тогава забелязах, че всичките милиарди хора, които бях видял досега да се тълпят към тези порти, са точно като това същество. Опитах се да срещна някой познат, но тъкмо тогава всички, които видях, ми бяха чужди. Обсъдих цялата тази работа и най-после се върнах доста смирен и така да се каже, като блъснат по главата.

— Е? — запита главният чиновник.

— Е, господине — казах кротичко аз, — изглежда, че не мога да разбера точно от кой свят съм. Но може би това ще ви подсети — светът, който бе спасен от Спасителя.

Като чу това име, той сведе глава. И тогава каза меко:

— Световете, които той е спасил, са на брой колкото райските порти — никой не може да ги преброи... В коя астрономическа система е вашият свят? Може би това ще ни помогне.

— Онази, в която са Слънцето... и Луната... и Марс... — при всяко име той поклащаше отрицателно глава, знаеш, не беше ги дори чувал — и Нептун... и Ураний... и Юпитер...

— Чакайте — каза той, — чакайте малко! Юпитер...

— Юпитер... Струва ми се, че преди около осемстотин или деветстотин години имахме един човек оттам... Само че хората от тази система много рядко влизат през тая порта. — Изведнъж той ме загледа право в очите така, че просто ми се стори, че ще ме пониже. След това ме запита твърде многозначително:

— *Направо тук ли дойдохте от вашата система?*

— Да, господите — рекох аз, но като изрекох тази дума, мъничко се поизчервих.

Той ме погледна много строго и каза:

— Не е вярно; и тук съвсем не е място за хитруване. Вие сте се отклонили от пътя си. Как стана това?

Като се изчервих отново, аз казах:

— Прощавайте, взимам си обратно думите и ще ви призная всичко. Един ден се посъстезавах малко с една комета — съвсем мъничко... съвсем мъ...

— Така... така — рече той и гласът му съвсем не беше приятен.

Аз продължих и казах:

— Но аз се отклоних съвсем мъничко и отново се върнах на определения си курс, веднага щом свърши състезанието.

— Няма значение... цялата беля се дължи на това отклонение. То ви е довело до порта, която е на милиарди левги от онази, пред която е трябвало да спрете. Ако бяхте отишли до определената за вас порта, там веднага щяха да разберат от кой свят сте и нямаше да има никакво такова бавене. Но ще гледаме да ви оправим. — Той се обърна към един от помощниците си и рече: — В коя система е Юпитер?

— Не си спомням, сър, обаче струва ми се, че има подобна планета в една от новите малки системи, в един от най-слабо населените кътове на Вселената. Ще проверя.

Той се качи в един балон и се вдигна с него нагоре пред карта, голяма колкото Род Айланд. Продължи да се качва нагоре, докато се изгуби от погледа, след време се върна, похапна и пак се изкачи. Накратко казано, продължи да прави това ден-два и най-после слезе и каза, че както изглежда, бил намерил търсената слънчева система, но твърде възможно е това всъщност да е наплюто от мухи. Затова взе микроскоп и пак се качи нагоре. Оказа се, че не било това, от което се страхуваше. Наистина бил попаднал на нашата система. Накара ме да опиша нашата планета и разстоянието ѝ от Слънцето и тогава рече на началника си:

— Сега разбирам за коя планета говори той, сър. Отбелязана е на картата. Нарича се Брадавицата.

Аз си рекох на себе си: „Млади момко, няма да е много добре за тебе да отидеш там долу и да я наречеш Брадавица.“

И тъй, пуснаха ме да вляза и ми заявиха, че завинаги ще съм в безопасност и че вече не ще имам никакви тревоги.

След това ме оставиха и продължиха работата си, сякаш моят случай беше напълно оправен и разрешен. Това много ме учуди, но ме досрамя да заговоря и да им напомня за себе си. Знаеш, много ми беше неприятно да сторя това. Наистина щеше да бъде жалко да ги безпокоя, като виждах колко бяха заети. На два пъти реших да махна с ръка и да оставя всичко така, както си беше, и на два пъти понечих да тръгна, но веднага си представях на какво ще приличам, ако вляза между блажените в настоящия си вид, и това ме накара да остана там и да не мърдам. Хората започнаха да ми хвърлят по някой и друг поглед чиновниците, знаеш — и да се чудят защо не тръгвам. Не можех да

понасям дълго това — чувствувах се съвсем неудобно. Най-последно събрах смелост и направих знак на главния чиновник. Той рече:

— Какво! Още ли сте тук? Какво има?

Сниших глас и му казах съвсем поверително, като свих на тръбаръка и я доближих до ухото му:

— Прощавайте, не ми се сърдете, че ви напомням — нямам намерение да се меся в работата ви, — но не сте ли забравили нещо?

Той се замисли за една секунда и каза:

— Нещо да съм забравил ли?... Доколкото знам, нищо не съм забравил.

— Помислете — рекох аз.

Той помисли, а сетне ми отговори:

— Не, не виждам да съм забравил нещо. Какво имате предвид?

— Погледнете ме — рекох аз. — Поразгледайте ме.

Той стори това.

— Е? — рече той.

— Е — рекох аз, — нищо ли не забелязвате? Ако тръгна между избраните в този си вид, няма ли да привлече твърде много внимание? Няма ли да бия много на очи?

— Не виждам нищо особено — каза той. — Какво ви липсва?

— Какво ми липсва ли? Ами че липсват ми арфата, венецът, ореолът, сборникът ми с черковни химни и маслиновото клонче — липсва ми всичко онова, което е необходимо човек да има в тези места, приятелю.

Дали беше озадачен? Да ти кажа право, Питърс, той беше най-озадаченият човек, който някога съм виждал. Най-последно каза:

— Изглежда, че вие изобщо сте рядко явление, както и да ви погледне човек. Никога в живота си не съм чувал за тези неща.

Погледнах го съвсем удивен и рекох:

— Надявам се, че няма да се обидите от думите ми, тъй като нямам никакво намерение да ви засягам, но за човек, който е бил толкова дълго в божието царство, колкото, предполагам, сте били вие, вие, изглежда, твърде слабо познавате обичаите му.

— Обичаите му! — възкликна той. — Небесното царство е голямо, приятелю. Големите империи имат много и различни обичаи. Както безсъмнено знаете от онова, което сте наблюдавали в малък мащаб на Брадавицата, това се отнася дори и до малките царства. Как

можете да си въобразявате, че някога бих могъл да науча различните обичаи на безбройните божии царства? Дори само като си помисля, главата ме заболява. Познавам обичаите, господстващи в местата, населени от народите, на които е определено да влизат през моята порта — и имайте предвид, че тези познания са достатъчни за човек, който от тридесет и седем милиона години денем и нощем се е посветил на тях. Но да искате да изуча обичаите на цялата огромна небесна шир? Драги човече, това е наистина безумно! Не се съмнявам, че това чудновато облекло, за което ми говорите, е обичайно за онази част на рая, към която се числите вие, но в тази му част няма да направите впечатление, ако то ви липсва.

Щом работата била такава, успокоих се, казах му довиждане и тръгнах. Цял ден вървах към по-отдалечения край на огромния хол на канцеларията, като се надявах да навляза в рая всеки миг, обаче погрешно си бях направил сметката. Този хол беше построен съразмерно с общия небесен мащаб, така че естествено не можеше да бъде малък. Най-последен път се изморих, че не можех да вървя повече. Седнах да си почина и започнах да спирам най-чудновати непознати хора и да ги питам за сведения. Нищо обаче не можах да науча; те не разбираха езика ми, а и аз не разбирах техния. Почувствувах се страшно самотен. Бях така обезсърчен и изпитвах такава носталгия, че сто пъти пожелах да не бях умрял. Разбира се, върнах се. Към пладне на следния ден най-последен пак се озовах при гишетото. Рекох на главния чиновник:

— Започвам да разбирам, че човек трябва да бъде в собствения си рай, за да се чувства щастлив.

— Напълно правилно — каза той. — Да не би да сте си въобразявали, че един и същи рай би подходил за всеки вид хора?

Е, така смятах, но сега виждам колко глупаво е било. Кой път трябва да поема, за да отида в моя си район?

Чиновникът повика помощника си, който беше разследвал картата, и той ми даде общи насоки. Поблагодарих му и тръгнах, той обаче рече:

— Чакайте малко, то е на милиони левги отук. Излезте вън и застанете на онова червено вълшебено килимче; затворете очи, затаете дъх и пожелайте да се намерите там.

— Много съм ви задължен — рекох аз. — Защо не ме изпратихте по този начин там, още когато пристигнах?

— Тук имаме да мислим за много неща; ваше задължение беше да помислите за тази работа и да поискате килимчето. Довиждане; едва ли ще ви видим в тази област, преди да изминат хиляда века.

— В такъв случай оревоар — рекох аз. Скокнах на килимчето, затаих дъх, затворих очи и пожелах да се намеря пред гишето на моята си секция от рая. Още на следния миг един познат глас изрече напевно и делово:

— Една арфа и сборник черковни песни, чифт крила и ореол, големина №13, за капитан Илай Стормфийлд от Сан Франциско! Дайте му карантинно свидетелство и го пуснете да влезе.

Отворих очи. И наистина това беше индианецът Пай Ют, когото познавах от окръга Тулери; чудесен човечец — спомням си погребението му; спомням си как изгориха тялото му и как другите индианци посипваха лицата си с праха му и ревяха като диви котки. Той страшно се зарадва, като ме видя, а бъди уверен, че и аз също много се зарадвах и почувствувах, че най-после се намирам тъкмо в онзи рай, в който би трябвало да бъда.

Докъдето погледът стига, се виждаха рояци чиновници, които тичаха, и се суетяха наоколо, като помагаха на хиляди янки, мексиканци, англичани, араби и най-различни други хора да облекат новите си одеяния; а когато ми дадоха моя костюм и си сложих ореола, и хвърлих поглед в огледалото, бих могъл да прескоча цяла къща от радост, толкова бях щастлив. „Това е наистина чудесно!“ — рекох си аз.

— Сега съм вече както трябва — казвам им. — Покажете ми един облак.

За петнадесет минути вече бях изминал една миля от пътя си към купчините облаци, а заедно с мене имаше около един милион хора. Повечето от нас се опитваха да летят, но някои се осакатиха и никой не можа да литне както трябва. Затова засега решихме да вървим, докато се понаучим да хвърчим.

Започнахме да срещаме рояци хора, които се връщаха. Някои имаха само арфа и нищо друго; някои пък имаха само сборници с черковни песни и нищо друго; някои съвсем нищо нямаха; всички изглеждаха смирени и като че ли се чувствуваха неудобно. Един млад

човек не носеше нищо, освен ореола си, а и него държеше в ръка: изведнъж той ми го протегна и рече:

— Ще го подържите ли за миг?

И тогава изчезна в тълпата. Продължих да вървя. Една жена ме помоли да поддържа палмовото ѝ клонче и след това и *тя* изчезна; и тъй нататък, и тъй нататък, докато съвсем ме натовариха. След това се приближи един усмихнат стар господин и ме помоли да поддържа *неговите* неща. Избърсах потта си и отвърнах доста остричко.

— Прощавайте, приятелю, но ще трябва да ме извините, аз съвсем не съм закачалка за дрехи.

По това време започнах да срещам купища такъв багаж, нахвърлян по пътя. Тихичко се освободих от добавъчния си товар, слагайки го на купчините. Огледах се наоколо и да ти кажа, цялото множество, което вървеше подире ми, беше натоварено, както до преди малко бях натоварен и аз. Знаеш, онези, които се връщаха, ги бяха помолили да им подържат за минутка нещата. Те също се разтовариха и продължихме да вървим.

Когато се озовах кацнал на един облак заедно с един милион други хора, аз се почувствувах така добре, както никога в живота си. Рекох си: „Ех, сега това наистина е според обещанията; досега понякога са ме обхващали съмнения, но вече *положително* се намирам в рая.“ Поразмахох веднъж-дваж маслиненото си клонче за късмет, изпънах струните на арфата си и взех няколко акорда. Просто не можеш си представи, Питърс, какъв шум вдигахме. Величествено беше да се слуша и човек цял потръпваше, обаче едновременно се чуваха твърде много мелодии и знаеш, това пречеше на общата хармония. Пък имаше и цял куп индиански племена, които, от своя страна, надаваха такива бойни викове, че, тъй да се каже, лишаваша цялата музика от красота. След време престанах да свиря и реших да си почина. До мене седеше един симпатичен тих стар господин и забелязах, че той не участвуваше в свиренето. Подканих го да се опита, но той каза, че по природа бил срамежлив и се стеснявал да свири пред толкова хора. Като мина малко време, старият господин каза, че някак си музиката никога не му правела удоволствие. Всъщност и аз започнах да чувствавам същото, но не казах нищо. Тогава и двамата доста си помълчахме, но, разбира се, то не личеше на това място. След около шестнадесет-седемнадесет часа, през което време поях и посвирих —

все една и съща мелодия, тъй като не знаех друга, — аз сложих настрана арфата си и започнах да си вея с маслиненото клонче. След това и двамата започнахме често да въздишаме. Най-после той рече:

— Не знаете ли друга мелодия, освен онази, която повтаряте цял ден?

— Нито една-едничка — отвърнах аз.

— Не мислите ли, че бихте могли да научите друга? — запита той.

— Никога — рекох аз, — опитвал съм се, но не мога.

— Много еднообразно ще е да повтаряте само една мелодия толкова дълго — през цялата вечност, знаете.

— Не ми сломявайте сърцето — рекох аз; — и без това духът ми е вече достатъчно понижен.

След ново дълго мълчание той рече:

— Доволен ли сте, че сте тук?

Рекох му:

— Стари човече, искрено казано, *това тук* не отговаря напълно на онази представа за блаженството, която имах, когато ходех на черква.

Той предложи:

— Какво ще кажете, ако речем „файро“ и приключим за днес?

— Дадено — съгласих се аз. — Никога през живота си не съм изпитвал такова силно желание да ми свърши смяната.

И така, тръгнахме. Милиони идваха през всичкото време към купчината облаци, щастливи и пеещи осанна; милиони напускаха облаци цялото време съвсем смълчани, казвам ти. Причакахме новодошлите и скоро аз ги накарах да подържат за минутка нещата ми, след което отново се почувствувах свободен и безкрайно щастлив. Точно тогава срещнах стария Сам Бартлет, който беше отдавна умрял, и се спрях да поприказвам с него. Рекох му:

— Я ми кажи, това все тъй ли ще продължава завинаги? Няма ли да има и нещо друго за разнообразие?

Той рече:

— Веднага ще те осветля по този въпрос. Хората разбират преносния език на библията и алегиите буквално и първото нещо, което поискват, когато стигнат тук, е ореол, арфа и тъй нататък. Тук не ти отказват нищо, стига то да е безвредно и разумно, и да го поискаш

както подобава. Така че веднага те снабдяват с тези неща. Хората ги взимат, тръгват и започват да свирят и пеят и това трае горе-долу един ден. След това вече не можеш ги видя да пеят в хора. Няма нужда друг да им казва, че този вид неща не могат да те накарат да се почувствуваш в рая — най-малкото в такъв рай, в който би могъл да останеш една седмица, без да полудееш. Тази купчина облаци е поставена там, където шумът не може да обезпокои старите райски обитатели, така че никому не ще навреди, ако се позволи на новодошлите да дойдат тук и веднага да се изцерят от представата си за райския живот.

И не забравяй едно нещо — раят е прелестно кътче, където се живее така блажено, както би могъл само да мечтаеш, но в него хората са така заети с работа, както никъде другаде. Тук няма празни хора, освен на първия ден, когато пристигнат. Да пееш химни и да размахваш маслинени клончета през цялата вечност е хубаво нещо, когато го чуеш от амвона, но то е най-отегчителният начин, по който можеш да пратосаш ценно време. Ако хората правеха това нещо, раят щеше да е изпълнен с тананикащи безумци, не го ли разбираш? Вечната почивка също звучи утешително от амвона. Ех, опитай я само веднъж и ще видиш как ще ти дотежи. Знаеш, Стормфийлд, човек като тебе, свикнал да работи усърдно цял живот, ще полудее за шест месеца в един рай, където няма да има какво да върши. Раят е последното място, където ще намериш *почивка* — можеш без страх да залагаш на това!

Рекох му:

— Сам, толкова съм доволен да го чуя, колкото смятах, че ще съжалявам. Сега вече се радвам, че дойдох.

Той рече:

— Капитане, не си ли доста изморен физически?

Рекох му:

— Просто нямам думи, с които да ти опиша колко съм изморен! Изморен съм като куче.

— Така, точно така. Заслужил си хубава почивка и ще я получиш. Заслужил си и добре да се нахраниш и наистина обедът ще ти се услади. И тук е също както на земята — за да се насладиш на нещо, трябва да си го заслужиш, честно и почтено. Не можеш най-напред да се радваш на нещо, а след това да го заслужиш. Но разликата

тук е следната: можеш сам да избереш заниманието си и всички небесни сили ще бъдат впрегнати да ти помагат да успееш, ако полагаш всички старания. Ако на земята някой е бил обуцар, а е имал душа на поет, тук не ще е необходимо да прави обувки.

— Добре, всичко това е разумно и правилно — рекох аз. — Достатъчно работа, и то такава, която ти е по сърце; няма вече болки, няма вече страдания...

— Охо, почакай; и тук си има достатъчно болки... само че не убиват. И тук има достатъчно страдания, само че не траят дълго. Разбираш ли, щастието не е нещо, което да съществува *само по себе си* — то е само противоположност на нещо неприятно. В това се състои работата. Няма нищо, което да представлява щастие само по себе си — то е такова само когато се яви в противоположност на нещо друго. Така че щом посвикнеш с новото и остротата на противоположността се притъпи, това вече не е щастие — усещаш нужда от нещо ново. Да, в рая има достатъчно болки и страдания — и следователно много противоположности, така че щастието е безкрайно.

Рекох му:

— Това е най-смисленият рай, за който съм чувал досега, Сам, макар и да е тъй различен от онзи, който ме бяха учили да си представям, колкото живата принцеса е различна от възвъщния си образ.

През първите месеци обикалях насам-натам из божието царство, като се сприятелявах с различни хора и разглеждах местността, и най-после се установих на едно място, което ми хареса, да си почина, преди пак да започна нещо ново. Продължавах да си създавам познанства и да събирам сведения. Водих дълги разговори с един стар плешив ангел на име Санди Мак Уилямс. Той беше някъде от Ню Джърси. Доста се движех с него. През топлите следобеди имахме обичай да се излежаваме под сянката на една скала, на ливада, високо над мочурищата над градината му, в която отглеждаше червени боровинки, и там разговаряхме за най-различни неща, като си пушихме лулите. Един ден му рекох:

— На каква възраст си горе-долу, Сайди?

— Седемдесет и две.

— Така и предполагам. Откога си в рая?

— По Коледа ще станат двадесет и седем години.

— Колко годишен беше, когато дойде тук?

— Седемдесет и две, разбира се.

— Не може да бъде.

— Защо да не може да бъде?

— Защото ако тогава си бил на седемдесет и две години, сега естествено трябва да си на деветдесет и девет.

— Не, не съм, стоя си на същата възраст, на която бях, когато дойдох.

— Щом е така — рекох аз, — трябва да те попитам нещо по този въпрос. Когато бях долу, винаги си мислех, че на небето всички ще бъдем млади, весели, подвижни.

— Че можеш да бъдеш млад, ако искаш. Стига да пожелаеш.

— Добре де, защо тогава ти не пожелаеш това?

— Пожелах го. Всички го желават. Положително някой ден и ти ще го опиташ; обаче промяната скоро ще ти омръзне.

— Защо?

— Ще ти кажа. Ти винаги си бил моряк; опитвал ли си някога друг занаят?

— Да, веднъж опитах да стана бакалин горе на мините, но не можах да издържа; беше много скучно — никакво движение, никаква буря, никакъв живот; все едно че бях едновременно наполовина жив и наполовина мъртъв. Искях да бъда или едното, или другото. Не след дълго затворих дюкяна и тръгнах по море.

— Така си е. Бакалите обичат техния си живот, но ти не си могъл да го харесаш. Не си бил свикнал с него, знаещ. Ето ти, и аз не бях свикнал да бъда млад и това просто не можеше да ме привлече. Бях силен и хубав, имах къдрава коса — да, и крила също! — шарени крила като на пеперуда. Ходех по излети, по танци и по веселби с другите младежи и се опитвах да живея така и да говоря глупости на девойките, но нищо не излезе; просто не можах да свикна — дори нещо повече, ужасно ми беше скучно. Онова, което желях, беше рано да ставам и рано да лягам, и да имам нещо да *върша*. А когато свърших работата си, исках да си седя спокойно, да пуша и да размишлявам, а не да подскачам нагоре-надолу със сюрията лекомислени младоци. Не можеш да си представиш какво трябваше да понасям, докато бях млад.

— Колко време беше млад?

— Само две седмици. Това ми беше съвсем достатъчно. Божичко, самотен се чувствувах! Виждаш ли, аз имах всичките

познания и опита на седемдесет и две годишен човек; най-дълбокомислените въпроси, които тези младежи можеха да разискват, за мен бяха като „а, б“. А пък като ги чувах как спорят — ох, боже! Щеше да бъде смешно, ако не беше така жално. Тъй жадувах за живота и трезвите приказки, на които бях свикнал, че се опитах да дружа с възрастните, но на тях това не им се понрави. Считаха ме за високомерен млад перко и ми обърнаха гръб. Две седмици ми бяха предостатъчни. Доволен бях да си имам пак плешивата глава, лулата и пак да се върна към сънливите си размишления под сянката на някоя скала или дърво.

— Добре — рекох аз, нима искаш да кажеш, че вечно ще продължаваш да стоиш на седемдесет и две години?

— Не знам и не съм мислил по този въпрос. Но онова, в което съм съвсем сигурен, е, че никога вече няма да искам да стана пак на двадесет и пет години. Сега знам сума неща повече, отколкото преди двадесет и седем години, и ученето ми доставя голямо удоволствие през всичкото време, но не ми се струва, че остарявам. Искам да кажа, тялото ми не остарява — умът ми става по-стар, по-силен и по-зрял, пък и по-дълбок.

Аз рекох:

— Ако тук дойде някой човек на деветдесет години, не пожелава ли да се подмлади?

— Разбира се, че пожелава. Връща се на четиринадесет години; кара така два-три часа и се чувства като глупак; отива на двадесет, но не се чувства много по-добре; опитва на тридесет, четиридесет, петдесет, осемдесет и най-последно деветдесет — вижда, че се чувства най-добре и най-удобно на годините, на които си е бил. Или пък ако на земята умът му е започнал да отслабва на осемдесет години, той спира тук на същите години. Придържа се до онази възраст, на която умът му е бил в разцвета си за последен път, защото именно по онова време се е чувствувал най-добре и е имал най-установени и здрави навици.

— А ако човек е на двадесет и пет години, все на толкова ли си остава и изглежда?

— Ако е глупак, да. Но ако е умен, амбициозен и работлив, познанията и опитността, с които се сдобива, променят неговия начин на живот, мислите и предразположенията му и го карат да изпитва най-голямо удоволствие, когато е в обществото на по-възрастни хора. Той

оставя тялото си да приеме онзи вид, подобаващ на годините, които му са необходими, за да се чувства най-удобно сред тези хора; оставя тялото си да изглежда съобразно с прибавените си години и след време външно става плешив и набръчкан, а вътрешно — мъдър и дълбок.

— И с бебетата ли става същото?

— Съвсем същото. Боже, какви магарета бяхме на Земята по отношение на тези неща! Заявявахме, че на небето ще бъдем винаги млади. Не казвахме колко млади — може би не сме мислили за това, — искам да кажа, най-малкото не сме си представяли нещата по един и същ начин. Когато съм бил седемгодишно момче, навярно съм си мислил, че на небето всички ще бъдем дванадесетгодишни; когато съм бил на дванадесет години, сигурно съм си мислил, че в рая всички ще бъдем на осемнадесет или двадесет години. Когато навърших четиридесет, бях започнал да се връщам назад и си спомням, че се надявах на небето всички да бъдем на около *тридесет* години. Нито един мъж, нито едно момче не считат собствената си възраст за най-добрата — винаги предпочитат да са няколко години по-възрастни или по-млади. След това приемат тази идеална възраст като възраст, на която изобщо се намират хората на небето, и искат всички да си стоят все на същите години — да не мърдат от тях и смятат, че това ще хареса на небесните жители! Представи си само, хората на небето да стоят все на една и съща възраст! Помисли си какво би представлявал раят, ако се състоеше само от седемгодишни хлапета, които търкалят обръчи или играят на топчета!... Или от непохватни, свенливи, сантиментални, неузрели младежи на деветнадесет години!... Или от енергични тридесетгодишни хора със здрави умове, преливащи от амбиции, обаче приковани като с верига към тази възраст и нейните недостатъци, също като безпомощни роби на някаква галера! Представи си колко много Земята би превъзхождала небето със своето разнообразие от типове, лица, възрасти, с ободряващото приятно сблъскване на безброй интереси, противопоставящи се едни на други при такова многолико общество.

— Слушай! — рекох му аз, — знаеш ли какво правиш?

— Добре де, какво правя?

— Ти правиш рая доста приятно място в едно отношение, обаче вършиш пакости в друго.

— Какво искаш да кажеш?

— Е, вземи например една млада майка, която е изгубила детето си, и...

— Шшт! — рече той. — Погледни!

Минаваше една жена. На средна възраст и с посивяла коса. Вървеше бавно, със сведена глава, а крилата ѝ висяха безсилно отпуснати надолу; изглеждаше много изморена и плачеше, горкичката! Мина край нас така, с клюмнала глава, със стичащи се по лицето ѝ сълзи, и не ни видя. Тогава Санди каза с нисък и топъл глас, изпълнен с жалост:

— Тя търси детето си! Не, предполагам, че го е *намерила*. Боже мой, колко се е изменила! Но аз я познах веднага, макар да са изминали двадесет и седем години, откакто съм я виждал. Тогава тя беше млада майка, на двадесет и две или двадесет и четири години, някъде нататък. Беше така прекрасна, мила и цъфтяща — о, също като цветете! Цялото си сърце и душа беше отдала на детето, на малкото си двегодишно момиченце. Но то умря и тя просто обезумя от мъка, да, обезумя! Единствената ѝ утеха беше, че някой ден отново ще види детето си на небето — „и никога вече не ще се разделим“, казваше тя, като непрестанно си повтаряше тези думи: „и никога, вече не ще се разделим“. Тези думи я правеха щастлива; да, наистина; създаваха ѝ радост; и когато преди двадесет и седем години аз умирах, тя ми поръча преди всичко да намеря детето ѝ и да му кажа, че и тя ще дойде — „скоро, скоро, *много* скоро“, — това беше най-съкровено то ѝ желание и надежда.

— Колко жално е това, Санди.

Известно време той не каза нищо, като седеше замислен, с поглед, забит в земята. След това каза някак си печално:

— И сега тя наистина е дошла!

— После? Продължавай.

— Стормфийлд, може тя да не е намерила детето си, обаче аз мисля, че го е намерила. Така ми изглежда. Виждал съм такива случаи и по-рано. Ето какво, тя си го представяла точно такава, каквото е било, когато го е люшкала в ръцете си — нежно, мъничко същество. Но тук то не е искало да си *остане* дете. Не, предпочело е да порасне и така е станало. И през тези двадесет и седем години то е събрало всичките дълбоки научни познания, които могло да събере, и през всичкото време продължава да учи и да учи, да възприема и да

възприема все повече и повече неща и пет пари не дава за нищо друго, освен учение; само учи и разисква важни проблеми с хора като него.

— Е?

— Стормфийлд, не разбираш ли? Майка ѝ познава само *боровинките* — как да ги отглежда, да ги бере и да ги продава и *ниито* *бъкел повече!* Тя и дъщеря ѝ *сега* не могат да се разбират по-добре, отколкото една костенурка и райска птица. Клетата, очаквала е да намери бебе, което да люлее; аз смятам, че се е разочаровала.

— Санди, какво ще правят тези две жени — завинаги ли ще стоят нещастни в рая?

— Не, малко по малко ще се сближат и ще се приспособят една към друга. Но не тази година, не и следващата. След време.

[1] Румб — едно от 32-те деления на компаса 11,25°. — Б.пр. ↑

[2] Капитанът не можа да си спомни каква е била тази дума. Каза, че била на чужд език. — Б.пр. ↑

2

Имах доста неприятности с крилата си. На другия ден след като помогнах с пеенето си на хора, аз се опитах веднъж-дваж да летя, но нямах късмет. Първия път прелетях тридесет ярда и тогава се сблъсках с един ирландец и го свалих на земята — впрочем свалих и двама ни. След това пък се сблъсках с един епископ и, разбира се, съборих го. Разменихме си остри думи и аз се почувствувах много неловко, загдето бях блъснал такъв важен старец като него под погледа на милиони непознати, които вътрешно се усмихваха.

Разбрах, че не умея да управлявам крилата и затова просто не знаех къде ще се озова, когато политна. През останалата част от деня ходих пеша и оставих крилата си да висят. Рано на следното утро отидох на едно безлюдно място да се поупражнявам. Изкачих се на доста висока скала, хубаво се засилих и се понесох надолу, като се насочих към един храсталак, на разстояние от около триста ярда; изглежда обаче, не се бях съобразил с вятъра, който беше два румба зад траверза ми. Стана ми ясно, че отивам доста към подветрената страна на храста, затова бавно обърнах дясното си крило и се засилих с лявото, но то не ме послуша; стана ми ясно, че ще се нанижа, затова спрях и двете крила и кацнах. Върнах се на скалата и се опитах още веднъж. Сега се насочих два-три румба вдясно от храста — да, даже повече, — достатъчно, за да вървя дори срещу насрещен вятър. И полетях добре, само че много бавно. Стана ми ясно, съвсем ясно, че при насрещен вятър крилата само пречат. Стана ми ясно, че човек може да лети чудесно с попътен вятър, но не може да се движи срещу него. Разбрах, че ако искам да се поразходя до някое по-отдалечено от дома място и вятърът е насрещен, може би ще трябва да чакам с дни, докато измени посоката си. Разбрах също, че при буря крилата не могат да вършат никаква работа; ако човек се опита да лети по вятъра, нищо няма да излезе, разбира се, тъй като няма начин да намалиш платната като на кораб, нали знаеш, а трябва да ги прибереш съвсем —

просто да прилепиш крилата до тялото си. Разбира се, в такъв случай ще паднеш.

Би могъл да си пробиеш път с главата срещу вятъра — това е най-доброто, което можеш да направиш, обаче ще видиш, че е много трудно. Опитах ли нещо друго, положително ще паднеш.

Трябва да бяха изминали около две седмици подир тази случка, когато един ден оставих бележка на стария Санди Мак Уилямс — беше вторник — и го поканих на следния ден да дойде да хапне манна и пълпъдъци с мене. Първото нещо, което направи, когато влезе, беше лукаво да намигне и да каже:

— Е, капитане, какво си направил с крилата си?

Веднага разбрах, че има някаква подигравка, скрита в този въпрос, но не се издадох. Само рекох:

— Пратих ги на пране.

— Да — каза някак си сухо той, — забелязал съм, че в повечето случаи крилата отиват на пране по това време. Новодошлите ангели много държат на чистотата. Кога ще си ги получиш обратно?

— Вдругиден — рекох аз.

Той ми намигна и се усмихна.

Тогава рекох:

— Санди, я се изкажи. Хайде... между приятели не трябва да има тайни. Забелязвам, че ти никога не носиш крила, мнозина други също. Проявил съм се като глупак, така ли?

— Горещо-долу такава е работата. Но това не е голяма беда. Всички го правим отначало. То е напълно естествено.

— Знаеш, на Земята си вадим такива глупави заключения за нещата тук горе. На картинките винаги виждахме ангелите с крила и в това нямаше нищо лошо; но ние стигнахме до заключението, че този е начинът, по който те се движат, и тъкмо то е погрешно. Крилата не са нищо друго, освен униформа, това е всичко. Когато, така да се каже, ангелите изпълняват служебните си задължения, те винаги ги носят. Никога не можеш да видиш ангел, тръгнал да занесе някакво съобщение, без крила, също както не можеш да видиш офицер да председателствува военен съд без униформа или пощаджия, когато разнася писма, или дежурен полицаи в цивилни дрехи. Но крилата не са предназначени, за да *летиш* с тях! Те са само за показ, не за всекидневна употреба. Старите опитни ангели са като офицерите от

редовната армия — когато са свободни от наряд, носят цивилно облекло. Новопроизведените ангели са като членовете на гражданската милиция — никога не свалят униформата си, — винаги пърхат с крилата си насам-натам и току се спъват, събарят с тях хората и все си въобразяват, че привличат погледите и че околните им се възхищават. И когато видиш някой от тях да се носи с едното крило вдигнато нагоре, а другото сведено надолу, бъди сигурен, че той си казва: „Ех, да ме види сега отнякъде Мери-Ан от Арканзас! Сигурно ще се разкае, че ме е отблъснала.“ Не, не, крилата са само за показ, само за показ — това е всичко.

— Изглежда, че си прав, Санди — рекох аз.

— Ами че погледни себе си — каза той. — Ти просто не си създаден за крила — никой човек не е. Знаеш колко много години са ти били нужни, за да дойдеш тук от Земята, и въпреки това си летял насам по-бързо от снаряд. Представи си, че трябваше да прелетиш цялото това разстояние с крилата си — нямаше ли вечността да се свърши, преди да си стигнал тук? Положително. Е добре, ангелите трябва да отиват на Земята всеки ден — милиони ангели, — за да се явяват като видения на умиращи деца и на добрите хора, нали това е главната им длъжност. Разбира се, там те се явяват с крилата си, защото изпълняват официална длъжност и защото умиращите няма да ги познаят, че са ангели, ако са без крила, но да не би да мислиш, че хвърчат с тях? Разумът ти подсказва, че не правят това. Крилата ще се изхабят, преди да минат и половината път; дори и основните пера ще изчезнат; рамките на крилата ще останат голи като пръчки на хвърчило, преди да е залепена хартията. Разстоянията на небето са милиарди пъти по-големи; ангелите трябва да преброждат цялото небе всеки ден; могат ли да правят това само с крилата си? Разбира се, че не; те носят крилата си само за форма, обаче преминават в миг всяко разстояние чрез *пожелаване*. Вълшебното килимче от приказките „Хиляда и една нощ“ е разумна измислица — обаче нашата измислица долу на Земята, че ангелите прелетяват тези огромни разстояния с тромавите си криле, е била глупава.

Младите ни светци от двата пола носят крила през всичкото време — огненочервени, сини, зелени, златни, пъстроцветни, прилични на дъгата, на ивици, на кръгове — и никой няма нищо против тях. Напълно им подхождат. Такива крила са красиви и карат

младите хора да изпъкват измежду другите. Те са най-забележителната и прелестна част от облеклото им — ореолът не може дори да се мери с крилата.

— Ех, аз съм скрил моите в гардероба и ще ги извадя оттам, когато има кал.

— Да — или прием.

— Това пък какво е?

— Би могъл да видиш и тази вечер, ако искаш. Ще бъде приет официално един кръчмар от Джърси Сити.

— Я ми разкажи тая работа.

— Този кръчмар се отказал от грешния си живот на едно черковно събрание в Ню Йорк и си тръгнал за в къщи с ферибота, обаче станало сблъскване и се удавил. Той е от онзи вид хора, които мислят, че цялото небе полудява от радост, когато някой особено грешен човек като него бъде спасен; въобразяват си, че целият рай ще пее осанна, за да приветствува; мислят си, че в този ден в царството на блажените не говорят за нищо друго, освен за техния случай. Кръчмарят си мисли, че години наред в небето не е имало такава въодушевление, каквото ще причини неговото идване тук. Забелязвал съм, че всички умрели кръчмари имат тази особеност. Той не само очаква всички да го посрещнат, когато пристигне, но се и надява да бъде приветствуват с факелна процесия.

— В такъв случай предполагам, че ще се разочарова.

— Не, няма. Тук не се позволява никой да остане разочарован. Каквото и да иска човек, когато дойде тук — стига то да е разумно и да не е богохулствено, — може да го получи. Тук има няколко милиона или милиарда младежи, които не желаят никакво по-добро забавление от това, да надуват гърди, да се събират на факелни процесии и да вдигат олелия около някой кръчмар. Това толкова гъделичка кръчмаря, че той не може да поеме дъх, дава прекрасна възможност на младежите да се повеселят, никому не вреди, не струва пукната пара и поддържа репутацията на рая като на място, което прави всички дошли там хора щастливи и доволни.

— Много добре. Ще отида да ги видя как ще посрещнат кръчмаря.

— Добрите нрави тук изискват да отидеш в парадно облекло. Ще трябва да си сложиш крилата и другите неща.

— Кои?

— Ореолът, арфата, маслиновото клонче и тъй нататък.

— Хм — рекох аз, — изглежда, че трябва да се почувствувам засрамен, обаче истината е, че ги разпилях в деня, когато се отказах да пея в хора. Нямам абсолютно нищо друго, освен тази роба и крилата.

— Не се тревожи. Ще видиш, че са ти ги прибрали и запазили. Помоли да ти ги донесат.

— Ще направя това, Санди. Но какво ми разправяше за небогохулните неща, които хората очаквали да получат, но за които щели да останат разочаровани?

— О, има сума такива неща, които хората очакват, но не получават. Така например в Бруклин има един проповедник на име Талмидж, който сам си готви голямо разочарование. От време на време заявява в проповедите си, че първото нещо, което ще направи, когато отиде на небето, ще бъде да прегърне Авраам, Исак и Яков, да ги целуне и да зариде над тях. Долу на Земята има милиони хора, които очакват същото нещо. Тук пристигат всеки ден не по-малко от шестдесет хиляди души, които искат, веднага да изтичат право при Авраам, Исак и Яков, да ги прегърнат и да заридат над тях. Имай предвид, че шестдесет хиляди души дневно е доста тежко нещо за тези стари хора. Ако рекат да позволят това, те ще трябва години наред да не вършат нищо друго, а само да стоят прави и да се оставят да бъдат прегръщани и оплаквани тридесет и два часа от всеки двадесет и четири. Непрекъснато ще бъдат изморени и мокри като кучета. И какво ще представлява раят за *тях*? Място, от което човек трябва час по-скоро да се отърве, ти сам го разбираш. Те са любезни и мили стари евреи, но и те не обичат да целуват възторжените светила на Бруклин повече, отколкото ти. Помни ми думите — нежностите на г-н Т. ще бъдат от хвърлени с благодарност. Има граници на привилегиите на избраните, дори и на небето. Ха, та ако Адам се показваше на всеки новодошъл, който пожелае да го посети, да го зяпа и да му иска автограф, той не ще има време за нищо друго. Талмидж е заявил, че ще отдаде вниманието си на Адам, както и на А., И. и Я. Но по този въпрос ще трябва да промени мнението си.

— Наистина ли мислиш, че Талмидж ще дойде тук?

— Ами че да, разбира се. Но не се тревожи; той ще се движи с хора от неговата черга, а те са достатъчно много. Това е най-

привлекателната особеност на рая — тук има най-различни хора, — което нямаше да е така, ако слушаме какво разправят проповедниците. Тук всеки може да намери онзи вид хора, които предпочита, и просто оставя другите на мира, пък и те го оставят на мира. Когато господ построява рай, той го прави както трябва и на либерална основа.

Санди изпрати да му донесат нещата и аз изпратих за своите и към девет часа вечерта започнахме да се обличаме. Санди рече:

— Тази вечер ти чудесно ще се забавляваш, Сторми. Много е вероятно да се появят и някои от патриарсите.

— Ей, наистина ли?

— Твърде е възможно. Разбира се, те обикновено се държат настрана. Много рядко се показват пред обикновената публика. Появяват се само когато някой е възприел добродетелния живот в последния момент, преди да умре. Те и тогава не биха го правили, обаче земните традиции налагат в такъв случай винаги да се устройва голяма церемония.

— Всички ли се появяват, Санди?

— Кой? Всички патриарси? О, не — едва ли повече от двама-трима. Ще трябва да прекараш тук петдесет хиляди години, а може би и повече, докато зърнеш всичките патриарси и пророци. Откакто съм тук, Йов се е появил само веднъж, а веднъж Хам и Еремия, и двамата едновременно. Но най-чудесното нещо, което се е случило по мое време, беше горе-долу преди една година. Тогава посрещяхме Чарлс Пийс — онзи, когото наричаха „Убиеца от Банъркрос“ — англичанин. Тогава на почетната трибуна имаше четирима пророци и двама патриарси — такова нещо не е имало, откакто тук пристигна капитан Кид; беше дошъл Авел — за първи път от хиляда и двеста години насам. Разнесе се слух, че щял да дойде и Адам; разбира се, Авел беше достатъчен сам по себе си, за да привлече цяла тълпа, но едва ли някой може да надмине в това отношение Адам. Слухът беше лъжлив, но нали се разнесе, както вече ти казах, и едва ли скоро ще видя пак нещо подобно. Разбира се, приемът беше в английския район, който се намира на осемстотин и единадесет милиона мили от района на Ню Джърси. Отидох там заедно с голям брой от съседите ми и мога да ти кажа, че гледката заслужава да я видиш. Цели тълпи хора надойдоха от всички райони. Видях там ескимоси, татари, негри, китайци — хора отвсякъде. Подобна смесица можеш да видиш в Големия хор на първия

ден, когато пристигнеш тук, обаче едва ли подобно нещо може да ти се случи втори път. Имаше милиарди хора; когато пееха песни или осанна, шумът беше удивителен; но дори и когато езиците им мълчаха, пърхането на крилете беше почти достатъчно, за да ти се пръсне главата, тъй като небето беше така преизпълнено, че сякаш валяха ангели. При все че Адам го нямаше, пак беше знаменито, тъй като на почетната трибуна имаше трима архангели, а имай предвид, че дори и един рядко идва.

— Как изглеждаха те, Санди?

— Имаха блестящи лица, блестящи одежди и чудесни крила, обагрени като дъгата. Бяха осемнадесет фута на ръст и носеха саби, държаха главите си благородно вдигнати нагоре и изглеждаха като военни.

— Имаха ли ореоли?

— Не, поне ореолите им нямаха вид на обръч. Архангелите и патриарсите от по-горната класа носят нещо по-хубаво. То представлява кръг от чисто злато и когато го гледаш, очите ти просто се заслепяват. На Земята често пъти си виждал патриарх с такова нещо на картина — спомняш си, нали? Също като че ли главата му е поставена на медна чиния. Това съвсем не ти дава правилна представа — истинското нещо е много по-блестящо и красиво.

— Ти разговаря ли с тези архангели и патриарси, Санди?

— Кой, аз? Та ти какво си мислиш, Стори? Аз не съм достоен да разговарям с хора като тях.

— Ами Талмидж достоен ли е?

— Разбира се, не. Ти имаш същите объркани представи за тези неща, каквито имат и хората долу на Земята. Едно време ги имах и аз, обаче вече ги преодолях. Там долу говорят за небесния цар — и това си е право, — обаче след това говорят вече тъй, сякаш небесното царство е република, където всички са равни помежду си и имат право да обвият ръце около врата на всеки, когото срещнат на пътя си, и да се държат свойски с избраните, от най-високопоставения надолу. Колко объркано и нелепо е всичко това! Как изобщо можеш да имаш република при управлението на цар? Как изобщо можеш да имаш република, когато начело на управлението стои абсолютен владетел, който властвува вечно и няма ни парламент, ни съвет, които да се бъркат в работите му; за никого не се гласува, никой не се избира,

никой в цялата вселена няма глас в управлението, никого не канят да вземе участие в това управление и на никого не е *позволено* да участвува в него — чудесна република, а?

— Хм, да — вярно, че е малко по-различно от представата, която имах, обаче все пак си мислех, че бих могъл да пообиколя и да се запозная с първенците — не непременно да се поставя на равна нога с тях, а просто да се ръкувам и да прекарам с тях няколко минути.

— Би ли могъл всеки никаквец да посети Министерския съвет на Русия и да стори това? Може ли например да посети княз Горчаков?

— Предполагам, че не, Санди.

— Е добре, раят е нещо като царска Русия, само че в това отношение тук са още по-строги. Тук няма и сянка от републиканско управление. Всеки си има своя ранг. Съществуват вицекрале, принцове, губернатори, вицегубернатори, помощник-вицегубернатори и стотици видове благородници в низходящ ред, като започнеш с архангели с ранга на велики князе, докато стигнеш стъпало по стъпало равнището на обикновените хора, които нямат никакви титли. Знаеш ли какво значи на Земята „принц по кръв“?

— Не.

— Е добре, един принц по кръв не се числи съвсем към кралското семейство, но не е и обикновен член на аристокрацията на страната. Той стои по-ниско от едното и по-високо от другото. Такова е горе-долу положението на тукашните патриарси и пророци. Тук има хора от най-благородна класа — хора, на които ние не сме достойни да лъснем сандалите, но и *те*, от своя страна, не са достойни да лъснат сандалите на патриарсите и на пророците. Това ти дава известна представа за техния ранг, нали? Започваш да разбираш колко високо стоят те тук, нали? Само да зърнеш за две минути някой от тях, е събитие, достойно да го запомниш и да говориш за него в продължение на хиляда години. Да, капитане, помисли си само: ако Авраам стъпи тук до тази врата, веднага около отпечатъка на стъпката му ще бъде издигната ограда и отгоре ще се сложи покрив, и ще се стичат хора от целия рай в продължение на стотици години, за да го видят. Авраам е една от личностите, които г-н Талмидж от Бруклин иска да прегърне и целуне и върху които да пророни сълзи, когато дойде тук. Ще трябва да си насъбере доста сълзи човечецът, иначе всичките му сълзи ще

пресъхнат, преди да му се удаде възможност да направи каквото е намислил.

— Санди — рекох аз, — въобразявах си, че аз също ще бъда равен с всички тук, но да оставим това настрана. То, няма особено голямо значение, пък и без това съм си достатъчно щастлив.

— Капитане, така си по-щастлив, отколкото ако беше иначе. Тези стари патриарси и пророци са цели векове по-напред от тебе; за две минути те научават повече неща, отколкото ти можеш да научиш за една година. Опитвал ли си някога да разискваш с някой управител на погребално бюро за ветровете, за теченията и за отклоненията на компаса?

— Разбирам мисълта ти, Санди. Такъв човек не би могъл да ме заинтересува. Ще бъде съвсем невежа в това отношение — той ще ме отегчи, а и аз ще го отегча.

— Тъкмо това е. Когато говориш на патриарсите, ти ще ги отегчиш, а когато те говорят на теб, няма да им разбереш от приказката. Подир малко ще кажеш: „Довиждане, Ваше преосвещенство, ще дойда пак“ — обаче няма да го направиш. Когато беше на кораба, повиквал ли си някога палубния чистач на вечеря в твоята кабина?

— Да, Санди, и сега те разбирам. Не бих представлявал никакъв интерес за такива важни хора като патриарсите и пророците, пък и сам аз бих се държал като овца и бих мълчал като пън в тяхното общество и с най-голямо удоволствие бих се измъкнал от него. Санди, кой сан е по-висок, на патриарха ли или на пророка?

— О, пророците стоят по-високо от патриарсите. Дори и най-младият пророк е много по-влиятелен от най-стария патриарх. Да, миличък, самият Адам трябва да върви след Шекспир.

— Шекспир пророк ли е бил?

— Разбира се, също както Омир и мнозина други. Обаче Шекспир и останалите трябва да вървят зад един обикновен шивач от Тенеси на име Билингс, и зад един конски доктор на име Сака от Афганистан. Еремия, Билингс и Буда вървят заедно, един до друг, непосредствено подир цяла тълпа хора от планети, намиращи се вън от нашата астрономическа система; след това идват една-две дузини от Юпитер и от другите светове; след това идват Езекил, Мохамед, Заратустра и един точилар на ножове от древен Египет. После се

редуват много други, а след тях, някъде на опашката, идват Шекспир, Омир и един обуцар, на име Маре, от някакво затънтено френско село.

— Наистина ли са прибрали тук Мохамед и всички други езичници?

— Да, те всички са имали какво да кажат на света и затова всички са получили наградата си. Човек, който не получи наградата си на Земята, няма защо да се безпокои — положително ще я получи тук.

— Но защо са така пренебрегнали Шекспир и са го сложили по-назад от всички тези обуцари, конски доктори и точилари на ножове — цял куп хора, за които никой никога не е чувал?

— Тъкмо това е небесната справедливост — на Земята те не са били наградени съобразно със заслугите си, но тук са получили полагащото им се признание. Шивачът Билингс от Тенеси писал стихове, с които произведенията на Шекспир и Омир не са могли дори да се сравняват. Обаче никой не е искал да ги печата, никой не ги е чел, освен съседите му, невежи хорица, които са се подигравали с тях. Винаги когато селото си устройвало пиянска забава и танци, хората го довлечали и го короновали със зелени листа, като му се кланяли на присмех; а една вечер, когато той бил болен и умираше от глад, те пак го короновали, прекарвали го за посмешище из цялото село и всички вървели след него, като удряли по тенджери и крещели. Преди да съмне, той умрял. Изобщо не очаквал, че ще отиде в рая, а още по-малко, че около него ще се вдигне такъв шум, така че предполагам, доста се е изненадал, когато изневиделица бе посрещнат с прием.

— Ти беше ли там, Санди?

— Мили боже, не!

— Защо? Не знаеше ли, че се устройва такова нещо?

— Как да не съм знаел. Та това беше главното нещо, за което се говореше в небесното царство — не в продължение на един ден, както за тоя кръчмар, а в продължение на двадесет години, преди човекът да умре.

— Че какво ти е попречило да отидеш?

— Какви ми ги приказваш и ти! Такъв обикновен човечец като мене да отиде да се бърка при приемането на един пророк? Такава невзрачна личност като мене да се мъчи да се тика напред и да участва в приема, устроен за тъй ужасно високопоставен човек като Едуард Дж. Билингс? Ха, та ако бях сторил това, аз щях да си навлека

подигравките на всички хора от милиарди мили наоколо. Вечно щеше да се говори за това нещо.

— Че кой е отишъл тогава?

— Твърде малко от онези, които ти и аз някога ще имаме възможност да видим, капитане. Мога да ти кажа, че нито един обикновен човек не е имал някога късмета да види прием, устроен на пророк. Там са били всички от благородното съсловие, всички патриарси и пророци — всички до един — и всички архангели, всички принцове, губернатори и вицекале — и нито един обикновен човек — нито един. А имай предвид, че не ти говоря само за велможите от нашия собствен свят, а за принцовете, патриарсите и тъй нататък от всички светове, които светят на нашето небе, и от милиарди други, числящи се към множество системи вън от онази, в която се намира нашето Слънце. Имаше някои пророци и патриарси, на които по ранг, по известност и тъй нататък нашите не могат и на малкия им пръст вода да полеят. Някои бяха от Юпитер и от други светове на нашата система, обаче най-знаменитите бяха трима поети, Саа, Бо и Сууф, от големи планети в три различни и много отдалечени системи. Тези три имена са добре известни във всяко кътче на небето, от единия му край до другия — така добре познати като осемдесетте върховни архангели, — докато нашите Мойсей, Адам и останалите не са познати вън от малкото кътче на рая, определено за нашия свят, освен на няколко, много учени хора, разпръснати тук и там — и те винаги пишат погрешно имената им и бъркат делата на единия с постиженията на друг, като почти винаги определят, че са от *нашата слънчева система* и считат това за достатъчно, без да се занимават с такива подробности като например името на света, от който са дошли. Също както ако един учен индус иска да покаже колко много знае, когато каже, че Лонгфелоу живял в Съединените щати — като че ли той живее навред из Щатите и сякаш страната е толкова малка, че човек не може да хвърли камък, без да го удари. Между нас казано, много ме дразни високомерното държане на хората от онези огромни светове извън нашата система спрямо нашия малък свят и дори система спрямо Слънчевата ни система. Разбира се ние смятаме Юпитер за много голям, защото, сравнен с него, нашият свят с голям като картоф; обаче има светове, в сравнение, с които Юпитер е по-малък дори от ленено семе — като например планетата Губра, която не можеш да натикаш

даже в орбитата на Халеевата комета, без да ѝ скъсаш нитовете. Туристи от Губра (искам да кажа хора, които са живели и умрели там — туземци) идват от време на време тука и запитват за нашия свят и когато узнаят, че е толкова малък, че една светкавица може да го обиколи целия за една осма от секундата, наляга ги такъв смях, че трябва да се подпрат да не паднат. След това си слагат монокул на окото и започват да ни разглеждат, сякаш сме някакъв особен вид буболечки или нещо подобно. Един от тях поиска да узнае колко е дълъг нашият ден и когато му казах, че общо взето той продължава дванадесет часа, той ме попита дали хората от моя свят считат, че си заслужава да стават и да се измиват за такъв кратък срок. Такива са си хората от Губра — не пропускат случая да изтъкнат високомерно, че техният ден е дълъг колкото триста двадесет и две наши години. Този млад сноб току-що бе навършил пълнолетие — беше на около шест или седем хиляди техни дни, — кажи го, два милиона наши години — и се държеше с онази хлапашка важност, която е характерна за хората на неговите години — онази повратна точка от живота, когато човек вече не е момче, но още не може да се каже, че е станал мъж. Ако се бяхме видели другаде, а не на небето, щях добре да го наредя. И тъй, както и да е, за Билингс беше устроен най-големият прием от хиляди векове насам и мисля, че ще се отрази добре. Името му ще се разчуе доста далеч и ще стане причина да се заговори за нашата система, а може би и за нашия свят, и ще ни издигне в очите на райското население. Знаеш ли — Шекспир вървеше заднишком пред този шивач от Тенеси и пръскаше пред нозете му цветя, а Омир стоеше зад стола му и му прислужваше на банкетата. Разбира се, това не можеше да направи голямо впечатление на *този* прием между всички онези знаменити чужденци от другите системи, тъй като те не са чували нито за Шекспир, нито за Омир, обаче щеше да има огромно значение долу на Земята, ако хората там можеха да узнаят за тази работа. Бих желал да имаше нещо вярно в спиритизма, та да можехме да им разкажем за този прием. Онова село в Тенеси щеше да издигне паметник на Билингс, а автографът му щеше да струва повече от автографа на Сатаната. Та да ти кажа по-нататък, на приема прекарвали чудесно, един дребен благородник от Хобокън ми разказа всичко — сър Ричард Дъфър, баронет.

— Я, Санди, благородник от Хобокън? Това пък какво е?

— Много лесно за разбиране. Дъфър имал колбасарница и през целия си живот не спестил нито цент, защото имал обичай да дава тихомълком на бедните месото, което му оставало. Не на скитници и просяци, не — на другия вид бедни, — на хора, които предпочитат да гладуват, вместо да просят — честни и почтени хора, останали без работа. Дик имал навика да наблюдава мъже, жени и деца, които изглеждали гладни, и да ги проследява у дома им. Разпитвал за тях съседите, а след това ги нахранвал и им намирал работа. Тъй като никой никога не го *виждал* да дава някому нещо, той се ползувал с име на скъперник, така си и умрял и всички казали, че е много хубаво, гдето светът се е отървал от него; обаче в момента, когато пристигнал тук, го направили баронет и първите думи, които саламджията Дик от Хобокън чул, когато влязъл в рая, били: „Добре дошъл, сър Ричард Дъфър!“ Това много го учудило, защото смятал, че има основание да вярва, че му е предопределено да отиде на доста по-горещичко място.

Изведнъж цялата местност просто се разтърси от тътена на хиляда и един гърмежа, които се разнесоха в един и същи момент, и Санди рече:

— Ето, това е за кръчмаря.

Аз скочих и казах:

— Тогава нека тръгваме, Санди: да не пропуснем нещо от церемонията, знаеш.

— Стой си на мястото — рече той; това е само телеграма за него и нищо друго.

— Как?

— Този гърмеж означава само, че са го забелязали от наблюдателния пункт. Тръгнал е от Санди Хук^[1]. Сега комисиите ще слязат долу да го посрещнат и да го придружат дотук. Ще има церемонии и бавене; има още доста време, докато дойдат. Дотам има няколко милиарда си мили.

— Защо ли и аз не бях кръчмар и пропаднал човек — рекох аз, като си припомних как самотно пристигнах и как нямаше никакви комисии и никакво посрещане.

— В гласа ти звучи известно съжаление — рече Санди — и това е напълно естествено, но миналото си е минало; получил си онова, което си заслужил, и сега е твърде късно да поправяме нещата.

— Да оставим това настрана, Санди, няма значение. Но нима и тук имате Санди Хук, така ли?

— Тук си имаме всичко, също както долу на Земята, всички щати и територии на Съюза, всички кралства на Земята и островите в моретата са разположени тук точно както са и на земното кълбо — имат същата форма, както и долу и сравнени едни с други, имат същата относителна големина, само че всеки щат и всяко царство и остров са милиарди пъти по-големи, отколкото долу. Ето още един залп.

— А това за какво е?

— Друг наблюдателен пост отговаря на залповете на първия. Всеки от тях дава хиляда сто и един гърмежа наведнъж — това е обичайният поздрав за разкаялия се в единадесетия час грешник; сто за всеки час и един допълнителен за пола на новодошлия; ако беше жена, щяхме да разберем това от обстоятелството, че нямаше да дадат допълнителния гърмеж.

— Как разбираме, че са хиляда сто и един гърмежа, Санди, когато всички оръдия изгърмяват едновременно?... И все пак разбираме това.

— В известни отношения интелектът ни тук е по-изострен и този е един от случаите. Числата, размерите и разстоянията тук са толкова големи, че трябва да бъдем така устроени, щото да можем да ги *чувствуваме*, понеже старите ни начини да броим, да измерваме и да изчисляваме не ще ни дадат никаква представа за тях, само ще ни объркат и ще ни докарат главоболие.

След като поговорихме за тези неща, аз рекох:

— Санди, прави ми впечатление, че много рядко забелязвам бели ангели; на всеки бял ангел срещам сто милиона медночервени — хора, които не могат да говорят английски. Какво значи това?

— Това е така във всеки щат или територия на американската част на рая, където и да отидеш. Пътувал съм непрекъснато по цяла седмица и съм изминавал милиони и милиони мили сред цели рояци ангели, без да зърна и един бял между тях и без да чуя една разбираема дума. Виждаш ли, около един милиард години или повече в Америка са живели индианци, ацтеки и други такива хора, преди там да е стъпил кракът на бял човек. Първите триста години след откритието на Колумб в цяла Америка не са могли да се съберат толкова бели хора, колкото за една сваятна аудитория за сказки — думата ми е за цяла

Америка, британските владения и всичко. В началото на нашия век там е имало само шест или седем милиона, да речем седем; в 1825 г. те са били дванадесет или четиринадесет милиона; а в 1850 г. са били, да речем, двадесет и три милиона; в 1875 г. — четиридесет милиона. Смъртността у нас винаги е възлизала на двадесет на хиляда годишно. Е добре, през първата година на века са умрели сто и четиридесет хиляди души; през двадесет и петата са станали двеста и осемдесет хиляди; през петдесетата — петстотин хиляди; а през седемдесет и петата — около един милион. Хайде да направя сметка по на едро и да предположа, че от началото досега в Америка са умрели петдесет милиона белокожи — нека да са шестдесет, ако искаш; нека да са сто милиона — няколко милиона долу или горе нямат значение. Е добре, сега сам виждаш, че когато разпръснеш една такава малка група хора по тези стотици милиарди мили американска територия тук горе на небето, то е все едно да разпилееш кутийка хапчета върху цялата Сахара и да вярваш, че ще ги намериш. Не може да очакваш ние да представляваме някаква значителна група на небето и действително не представляваме — това си е голата истина и ще трябва да се примирим с нея. Когато учени хора от други планети и системи правят обиколка из божие царство и минат оттук, като се върнат в тяхната част от рая и напишат пътепис, те отделят за Америка пет реда. И какво казват за нас? Изтъкват, че тази пуста местност е населена с разпръснати тук-там няколко стотици хиляди милиарда червени ангели, а между тях се виждат от време на време по един-двама *болни* с особен цвят на кожата. Виждаш, нали, те мислят, че ние, белите, и малцината негри сме индианци, избелели или почернели поради някакъв вид проказа или нещо подобно — и то като отплата за някакъв особен тежък *грех*, имай предвид. Горчив хап е това за нас, приятелю — дори и за най-скромния, да не говорим за другите, които си въобразяват, че ще бъдат посрещнати като отдавна изгубена държавна облигация и че на всичко отгоре ще им бъде позволено да прегърнат Авраам. Не съм те питал за подробностите, капитане, но смятам, то се разбира само по себе си — ако изобщо мога да съдя от опита си, — че едва ли се е вдигнал много шум, когато ти пристигна тук, така беше, нали?

— Да не говорим за това, Санди — рекох аз, като се поизчервих, — не бих желал за нищо на света някой от близките ми да бе видял това. Промени темата, Санди, промени темата.

— Е, в калифорнийския сектор на блажените ли смяташ да се установиш?

— Не знам. Не възнамерявах да предприема нищо определено в тази насока, преди да дойде семейството. Смятах междуременно просто да пообиколя тихичко тук-там и после да взема решение. Освен това имам доста познати измежду умрелите и възнамерявам да ги открия къде са, да поразменим някоя и друга приказка за общи приятели, за едно време, за едно-друго и да ги поразпитам как се чувствуват тук досега. Предполагам обаче, че жена ми ще пожелае да се установим в района на Калифорния, защото повечето от близките й ще са там, а тя обича да бъде между хора, които познава.

— Не й позволявай. Нали виждаш какъв е районът на Джърси по отношение на белокожите; е добре, районът на Калифорния е хиляди пъти по-лош. Изпълнен е с тъпоумни червеникави ангели — и най-близкият ти белокож съсед ще е навярно на един милион мили. *Онова, което на небето най-много ни липсва, е общество* — общество на хора от твоята среда, от твоя цвят и език. Поради тази причина един-два пъти ми е идвало да се заселя в европейския сектор на рая.

— Е добре, защо не го направи?

— О, по различни причини. Преди всичко, макар там и да *виждаш* достатъчно бели, едва ли можеш да ги разбереш, та и между тях си така жаден за разговор, както и тук. Обичам да погледам *един руснак* или германец, или италианец, обичам да погледам дори и французин, ако изобщо имам късмет да го заваря зает с нещо, което да не е нескромно, обаче *гледането* не насища глада — онова, от което се нуждаеш, е разговор.

— Е добре, Санди, ами нали има и Англия — английския участък на рая.

— Да, но и там не е много по-добре, отколкото в тази част на небесното царство. Ако срещнеш англичанин, който е живял през последните триста години, добре си; но в момента, когато навлезеш в епохата на кралица Елизабет, езикът започва да става неразбираем и колкото по-назад отиваш, толкова по-неразбираем става. Веднъж поприказвах малко с някой си Лангланд и с един мъж на име Чосър — едновременни поети, — обаче нищо не излезе, тъй като нито аз можах да ги разбера напълно, нито те можах да ми разберат всичко. Получавал съм от тях писма след това, но техният английски език е

така изкълчен, че просто нищо не мога да разбера. Англичаните, които са живели преди времето на тези хора, са, направо казано, чужденци, нищо повече и нищо по-малко. Те говорят на датски, на немски, на френско-нормандски, а понякога на една смесица от тези три езика; а в епохата преди тях говорят латински, древнобритански, ирландски и галски. А пък в още по-старите времена виждаш милиарди и милиарди диваци, които ти бърбят на някакво наречие, което дори самият Сатана не може да разбере. Истина е, че срещу всеки човек от английската част на рая, с когото можеш да се разбереш, ще срещнеш цяло множество други, които ти говорят по напълно неразбираем начин. Работата е там, че в течение на милиарди години всяка страна е била завладявана от толкова различни видове хора с различни езици, че на небето неминуемо се стига до тази бъркотия.

— Санди — рекох му, — срещал ли си много от великите хора, за които ни говори историята?

— Да, доста. Виждал сам крале и най-различни знаменитости.

— Царете тук същия ли ранг имат, който са имали долу на Земята?

— Не, тук горе човек не може да донесе със себе си и своя ранг. Божественото право е нещо, с което се залъгват долу на Земята, но тук не минава. Веднага щом се озоват в царството на блажените, кралете си стават обикновени хора. Познавах много добре Чарлс Втори — един от най-популярните комични артисти в английския район, — проявява се отлично. Разбира се, има по-добри — хора, за които на Земята никой не е чувал, — обаче Чарлс е успял да си създаде много добро име и го считат за човек, който бързо се издига. Ричард Лъвското сърце печели победи на арената и към него са започнали да проявяват голяма благосклонност. Хенри Осми играе трагични роли и сцените, в които убива хора, са много реалистични. Хенри Шести държи будка за религиозна книжнина.

— Ами виждал ли си някога Наполеон, Санди?

— Често, понякога в корсиканския район, понякога във френския. Винаги гледа да намери някое място, където всеки да го види, и се разхожда със смръщено лице, със скръстени ръце и с военния си бинокъл под мишница. Видът му е така величествен, мрачен и особен, какъвто го налага репутацията му, и много го

тревожи това, че тук не се ползува с онази слава на военен, каквато е очаквал.

— Така ли, кого смятат за по-голям?

— О, *много* хора, за които *ние* никога не сме чували в миналото — от типа на обуцаря, на конския доктор и на точиларя, знаеш — селяци бог знае отгде, които през целия си живот не са пипнали сабя и не са изстреляли и един куршум, обаче военщината е била в кръвта им, само че никога не са имали възможност да я проявят. Тук обаче те заемат мястото, което им подобава, а Цезар и Наполеон, и Александър трябва да седят на задните места. Най-големият военен гений, който нашият свят е създал, е бил тухлар отнейде си отвъд Бостън — умрял през революцията, на име Абсалом Джонс. Където и да отиде, около него се тълпят хора да го видят. Виждаш ли, всички знаят, че ако бе имал възможност, той щял да даде на света такъв пример на пълководство, че дейността на всички други пълководци да изглежда като детска игра и чирашка работа. Никога обаче не е имал възможност да се прояви; опитвал се безброй пъти да стане войник, обаче и двата палеца на ръцете му липсвали и бил останал без един-два предни зъба, та наборната комисия го отхвърляла. Но както ти казвам, сега на всички е известно какъв е *могъл* да стане и затова милиони се трупат да го зърнат, щом чуят, че ще отиде някъде. Цезар и Ханибал, и Александър, и Наполеон — всички са в неговия щаб, пък и много други велики генерали; но на *тях* хората не обръщат никакво внимание, когато *той* е наблизо. Бум! Ето още един салют. Кръчмарят вече е напуснал карантината.

Санди и аз се облякохме. След това полежахме и в миг се озовахме на мястото на посрещането. Стояхме на брега на океана на пространството, отпозволили поглед към неясната далечина, обаче нищо не можехме да видим. Близко до нас се намираще голямата почетна трибуна — редица върху редица мъгляви тронове, издигащи се до зенита. От двете страни се ширеха редиците на местата за обикновената публика. Те заемаха пространство от много левги — края им не можеш да видиш. Местата бяха празни и имаха тъжен вид; бяха пусти като театрален салон, преди да са дошли зрителите, с изгасено осветление. Санди рече:

— Ще седнем тук да почакаме. Скоро ще видиш хей там на хоризонта началото на шествието.

— Тук е доста безлюдно, Санди; струва ми се, че нещо трябва да се е объркало. Не виждам никого, освен тебе и мене — посрещането на кръчмаря няма да е много внушително.

— Не се тревожи, всичко е наред. Ще се чуе още един гърмеж и тогава ще видиш.

След малко забелязахме някакво припламване на светлина далеч на хоризонта.

— Началото на факелното шествие — рече Санди.

Светлината се разрастваше и ставаше по-ярка и по-силна. Скоро блясъкът ѝ стана като фар на локомотив; тя продължаваше да свети все по-ярко и по-ярко, докато заприлича на показващо се иззад морския хоризонт слънце — големите червени лъчи се издигаха високо в небето.

— Гледай голямата трибуна и безкрайните мили места, бързо! — рече Санди. — И чакай гърмежите.

Точно тогава те избухнаха: „Бум, бум, бум!“ — като милион гръмотевици, слети ведно, и накараха да се разлюлеят целите небеса. Изведнъж навред наоколо блесна страшна светлина и тъкмо в този момент всяко от милионите места се запълни и доколкото ти око стигаше, и в двете посоки, се виждаха наблъскани човек до човек. Цялото пространство беше величествено осветено! Просто дъхът ти да спре. Санди рече:

— Така действуваме ние тук. Не прахосваме излишно време; никой не се промъква, след като завесата се е вдигнала. Пожелаването е по-бързо от пътуването. Пре четвърт секунда всички тези хора са били на милиони мили разстояние оттук. Когато са чули последния сигнал трябвало е само да пожелаят и ето че са тука.

Разнесе се песента на огромния хор:

*Копнеем да те чуем,
да видим теб лице с лице.*

Мелодията беше величествена, обаче нехористи подпяваха и я разваляха, също както го правят богомолците в черквите на Земята.

Началото на шествието се зададе и гледката беше чудесна. Минаваха гъсти и стегнати редици по петстотин хиляди ангели, всеки

от тях носеше факел и пееше — тътенът на пърхащите криле причиняваше главоболие. Погледът можеше да проследи колоната на шествието назад и как извиваше нагоре в небето, подобно на блестяща виеща се змия, и се губеше като някаква бледа ивица в далечината. Редиците ангели минаваха и минаваха една подир друга и това продължи много, а най-после, ето, появи се и кръчмарят; тогава всички станаха и вярвай ми, приветствените им възгласи разтърсиха небесата! Той се усмихваше на всички страни, ореолът му се беше килнал над едното ухо и изглеждаше като най-доволния, светия, когото някога съм виждал. Докато той се изкачваше по стъпалата на голямата трибуна, хорът запя:

*В стенания небесна шир
очаква твоя глас.*

На почетното място върху широк ограден подиум в центъра на голямата трибуна бяха разположени четири величествени шатри, а около тях имаше блестяща почетна стража. През цялото това време шатрите бяха затворени. Когато кръчмарят се качваше нагоре, като се кланяше и усмихваше на всички, и най-после стигна до подиума, тези шатри внезапно се разтвориха и ние видяхме четири величествени златни трона, целите обсипани със скъпоценни камъни; на двата средни седяха белобради старци, а на другите — двама най-пищно облечени и накичени гиганти с плътни ореоли и прекрасни брони. Цялото многомилionenно множество падна на колене, с вперени напред очи, с доволен израз на лицата, и започна радостно да шушука. Чувах ги да си шепнат:

— Двама архангели!... Това е великолепно. Кой ли може да са другите?

Архангелите се поклониха на кръчмаря сухо и отривисто — по военному; двамата старци станаха; единият от тях изрече: „Мойсей и Исав те приветствуват с добре дошъл!“ След това и четиримата изчезнаха и тронове останаха празни.

Кръчмарят придоби малко разочарован вид, защото предполагам, че е възнамерявал да прегърне тези старци; но това множество беше най-доволното и най-гордото, което някога сте виждали — защото бяха

видели Мойсей и Исав. Всички се питаха един друг: „Видяхте ли ги? Аз ги видях. Исав беше обърнат в профил към мене, обаче Мойсей видях право в лицето така ясно, както в този момент виждам тебе!“

Шествието пое кръчмаря и отново потегли с него, а множеството се разпръсна. Когато си отивахме към дома, Санди заяви, че всичко минало много успешно и че кръчмарят ще има правото вечно да се гордее. Каза също, че и *ние* сме имали късмет; че може да присъствуваме на приеми още четиридесет хиляди години, без обаче да имаме възможност да видим двама такива велики моголи като Мойсей и Исав. Разбрахме след това, че без малко сме щели да видим още патриарх, както и един истински пророк, обаче в последния момент те съобщили, че не ще могат да присъствуват. Санди каза, че на мястото, където бяха стояли Мойсей и Исав, щели да издигнат паметник с датата и подробностите за случая, като ще се опише цялата работа, и в продължение на хиляди години ще идват пътници да го зяпат, да се катерят по него и да издраскват на него своите имена.

[1] Санди Хук — укрепен полуостров при входа на Нюйоркския залив. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.